

Задорожна О.М.

*аспірант Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини*

Підготовка студентів педагогічних університетів до природоохоронної роботи

Взаємодія суспільства і природи є найбільш актуальною проблемою сучасності, успішне вирішення якої залежить від рівня екологічної культури особистості та рівня громадської свідомості в цілому. Дослідження проблеми взаємодії людини і природи вимагає розкриття основних об'єктивних законів їх взаємовідносин, з'ясування структури та динаміки, процесу взаємодії суспільства і природи.

На сьогодні особливої уваги заслуговує підвищення рівня підготовки студентів до природоохоронної роботи. На даний час, у вирішенні цих проблем провідна роль належить педагогічним університетам, у яких наразі із професійно-орієнтованою, гуманітарною та соціально-економічною підготовкою проводиться і цикл природничо-наукової підготовки вчительських кадрів, який передбачає вивчення специфіки природоохоронної діяльності.

Науковці І. Костицька, Л. Лук'янова, Г. Пономарьова, Л. Шаповал, Н. Гнілуша, Г. Пустовіт, Г. Тарасенко та ін., досліджували проблему підготовки студентської молоді до екологічної та природоохоронної роботи. Вони переконують, що предметом підготовки студентів педагогічних університетів до природоохоронної роботи виступають сама природоохоронна робота та екологічні проблеми, у відповідності з якими у студентів виробляється оцінка та осмислення потреби у природоохоронній роботі.

Природоохоронна робота є одним із підходів до розв'язання екологічних проблем, які існують на сьогодні. У процесі її проведення студентською молоддю важливо, насамперед, сформувати бережливе ставлення до навколишнього природного середовища на основі знання законів природи, відповідно до логіки природних процесів.

За визначенням С. Совгіри “природоохоронна робота – це активна практична робота, спрямована на оптимізацію соціоприродної взаємодії на основі законів

природи, принципів і норм екологічної етики, детермінованих світоглядною позицією суспільства в цілому, та конкретної особистості зокрема” [3, с. 17].

У свою чергу, в залежності від характеру проведення, природоохоронна робота поділяється на практичну природоохоронну роботу та конкретну природоохоронну роботу.

Практична природоохоронна робота будується на засадах комплексного розкриття проблем охорони природи; взаємозв'язку теоретичних знань з практичною діяльністю студентів у цій галузі; включення екологічних аспектів у структуру предметних, узагальнюючих та інтегрованих тем, які розкривають взаємодію суспільства і природи; поєднання аудиторних занять з безпосереднім спілкуванням з природою (екскурсії, походи, навчально-польові практики, природоохоронні заходи тощо) [3, с. 18].

Конкретна природоохоронна робота – це система різноманітних за складністю, часовими та географічними межами здійснення, видів та способів конкретної, чітко спланованої у відповідності до індивідуальних можливостей конкретної особистості екологічно доцільної природоохоронної роботи в довкіллі. Вона має на меті формування й удосконалення практичних умінь і навичок з його охорони, розвиток і прояв вольових якостей, а також потреби й уміння виявляти активність у розв'язанні місцевих екологічних проблем. Тобто надання особистісного і суспільно значущого спрямування конкретній природоохоронній роботі значно підсилює її соціальний аспект в охороні окремих об'єктів, екосистем чи природи своєї місцевості в цілому [3, с. 18].

Важливу роль у здійсненні підготовки до проведення конкретної природоохоронної роботи студентами педагогічних університетів відіграє:

- навчально-пізнавальна діяльність, яка забезпечує формування екологічної свідомості, переконань, знань, умінь і навичок;

- науково-дослідницька діяльність, яка сприяє поглибленню і розширенню знань, стимулює розвиток здібностей особистості до розв'язання екологічних проблем;

- навчально-практична діяльність, спрямована на формування екологічної культури, знань, умінь та навичок під час проходження навчально-польової

практик, безпосередня участь їх у природоохоронній роботі.

Ключовим фактором у підготовці студентської молоді до природоохоронної роботи, є навчально-практична діяльність, яка дає можливість закріплення сформованих умінь і навичок, та проводиться у практичній реалізації природоохоронної роботи студентською молоддю під час проходження навчально-польових практик, організації різноманітних акцій та заходів природоохоронної роботи.

За визначенням І. Зверева навчально-польові практики – це поєднання вивчення природи з практичною діяльністю щодо її охорони [1].

Навчально-польова практика має важливе значення у процесі підготовки майбутнього вчителя з дисциплін природничого циклу. Вона дає студентам те, чого не в змозі забезпечити лекційні та лабораторно-практичні заняття: пізнання живих організмів у природних умовах, підготовку до практичних робіт на місцевості, екскурсій в природу, вміння вести наукові спостереження, самостійно здійснювати оцінку екологічної ситуації та прогнозувати її зміни. С. Совгіра виділяє такі екологічні аспекти навчально-польових практик природничого циклу:

- *виховання екологічної культури студентів* - здійснюється при поясненні значення ґрунтів, рослин, тварин в природі та житті людини, необхідності їх збереження, прищепленні правил поведінки в природі;

- *визначення екологічних зв'язків в екосистемах* - здійснюється, наприклад, при вивченні ґрунтів як наслідку дії факторів ґрунтоутворення, встановленні індикаторної ролі окремих видів живих організмів та їх зв'язків з умовами існування;

- *набуття вмінь та навичок екологічної роботи* - здійснюється при визначенні екологічних зв'язків об'єкта дослідження та оволодінні методикою екологічних досліджень;

- *визначення соціально-екологічних проблем території* - опановується при узагальненні екологічного матеріалу, отриманого на польовій практиці [4, с.17].

Практична реалізація природоохоронної роботи відбувається шляхом проведення природоохоронних заходів, які можуть проходити у вигляді

агітаційної, пропагандистської та практичної роботи у формах: акції, конкурси, фестивалі, виставки, тижні екології, чемпіонати, експедиції, походи, радикальні природоохоронні технології.

Завдання природоохоронних заходів передбачає: організацію практичної діяльності студентів, спрямованої на розв'язання конкретної екологічної проблеми місцевого рівня (наприклад, необхідність озеленення території навчального закладу, висадження алеї, скверу тощо); організацію співпраці із зацікавленими організаціями чи особистостями в здійсненні природоохоронної діяльності. Результатом таких заходів є: благоустрій місцевості; створення парку, алеї; закріплення екологічних знань у студентів; навички володіння методикою проведення природоохоронних заходів та підготовка до практичної природоохоронної роботи.

Таким чином, природоохоронна робота відіграє важливу роль, адже має практичну, навчально-пізнавальну та науково-дослідницьку функції. Під час її проведення відбувається закріплення практичних навиків поведінки студентів у спілкуванні з природою та формування екологічної культури.

Список використаних джерел:

1. Зверев И.Д. Экология в школьном обучении. Новый аспект образования / И.Д. Зверев. – М. : Знание, 1980. – 96 с.

2. Морозова Л. Виховання екологічної культури особистості / Людмила Морозова // Вища освіта України. – 2001. – № 2. – С. 88 – 92.

3. Совгіра С.В. Технологія та організація природоохоронних робіт : підручник / С.В. Совгіра, Г.Є. Гончаренко, С.О. Люленко. – К. : Наук. світ, 2011. – 319 с.

4. Совгіра С.В. Формування екологічного світогляду студентів у процесі навчально-польових практик / С.В. Совгіра, В.Г. Гончаренко. – К. : Міленіум, 2005. – 170 с.